

BUITEN

29^E JAARGANG N°. 48

ZATERDAG 30 NOVEMBER 1935

HET KOOR VAN DE KATHEDRAAL TE CANTERBURY
(BIJ HET ARTIKEL: „CANTERBURY”)

Redactie: Mr. P. J. A. BOOT

INHOUD

DE DAGVAARDING. DOOR SINCLAIR LEWIS BLZ. 566—567, 576
CANTERBURY (GEÏLL.). DOOR DIRK L. BROEDER
BLZ. 565, 568—569DE WERELD VAN HET KLEINE. EEN DRUPPEL ZOET-
WATER (GEÏLL.) DOOR T. VAN NIMWEGEN . BLZ. 569—572
RIET, BIET, PALM (GEÏLL.). DOOR H. F. TILLEMA
BLZ. 572—575IN DE STAD OP DE ZEVEN HEUVELEN (GEÏLL.). DOOR
AD. SASSEN BLZ. 574—576

Men gelieve alle stukken voor Redactie en Administratie bestemd te zenden naar Rokin 74—76, Amsterdam. Bijdragen dienen vergezeld te gaan van postzegels voor eventuele terugzending.

Overneming van den inhoud, ook bij gedeelten, is verboden.

DE DAGVAARDING

DOOR SINCLAIR LEWIS

TOEN ik afgestudeerd was — aldus de rechter — zal ik wel, denk ik, even idioot en ambitieus als de meeste jongelui geweest zijn. Ik wilde omhoog, sociaal en finantieel, ik wilde beroemd worden en in groote huizen dineeren met menschen, die rillen voor het Gewone Volk, dat zich niet verkleedt voor het diner. Want, zie je, ik had nog niet ondervonden, dat het eenige, wat saaiër is dan een vormelijk diner, de converstatie daarna is, wanneer de gasten den maaltijd digereeren en genoeg krachten verzamelen om bridge te kunnen spelen. Ja, ik was een echte jonge ezel! Ik had zelfs plannen voor een rijk huwelijk. Stel je voor, hoe ik me voelde toen ik vijftiende assistent werd in de prachtige advocatenfirma van Hodgins, Hodgins, Berkman en Taupe en ik geen rechtszaken uit te werken kreeg, maar dagvaardingen mocht beteekenen! Ze zeiden me natuurlijk, dat ik op die manier beginnen moest en ik hield mijn mond en ging lauw aan het werk. Ik werd uit kleedkamers van actrices weggeschopt en nu en dan kreeg ik een echt pak slaag van forsche en verontwaardigde tegenpartijen. Ik leerde elk smerig hoekje van de heele stad waar ik gewoond had kennen, en nog meer haten. Ik dacht er over naar de stad te vluchten, waar ik vandaan gekomen was, en me daar zelf als advocaat te vestigen en ik was al blij, toen ze me op zekeren dag naar het stadje New Mullion zonden, op veertig mijl afstand, om een zekeren Oliver Lutkins een dagvaarding te beteeken. Die Lutkins wist een en ander af van een contract over te kappen bosschen. Wij hadden hem noodig als getuige, maar hij was niet verschenen.

Toen ik te New Mullion uit den trein stapte, werd mijn plotselinge zwak voor aardige en eenvoudige dorpjes weggevaagd door het uiterlijk van dit plaatsje met zijn modderpoelen van straten en zijn rijen huisgevels, die òf verveloos òf van een viezig bruin waren. Al telde het ook acht à negenduizend inwoners, New Mullion was zoo rommelig als een mijnwerkerskamp. Er was maar één aangenaam-uitziende man aan het station — de vrachtrijder. Hij was iemand van ongeveer veertig jaar, met een

rood gezicht, opgewekt, dik; hij droeg zijn overalls en trui alsof die een deel van hem waren, hij was heel vuil en heel vriendelijk en je zag dadelijk, dat hij de menschen mocht en hen uit pure vriendschap op de schouders zou slaan.

„Ik moet hier bij iemand zijn, Oliver Lutkins van naam”, zei ik hem.

„Moet je hem hebben? Nog geen uur geleden heb ik 'm hier gezien. Lastige kerel om te pakken te krijgen — altijd heeft-ie dan hier, dan daar wat te doen. Maar misschien zit hij nu achter den leerwinkel van Fritz Beinke een spelletje te poken. Ik zeg je — Heb je haast, Lutkins te vinden?”

„Ja, ik wou graag met den middagtrein terug”. Ik trad zoo geheimzinnig op als een detective op 't tooneel.

„Ik zal je eens wat zeggen. Ik heb een rijtuigje. We klimmen er in en probeeren samen 'm te vinden. Ik ken de meeste plaatsen wel, waar-ie uithangt”.

Hij was zoo openhartig-vriendelijk, hij nam me dadelijk zoo voor zich in, dat ik een stralende warmte over me voelde komen. Ik wist natuurlijk, dat hij er een zaakje van maakte, maar zijn vriendelijkheid was echt en als ik hem betalen moest voor het feit, dat hij Lutkins zou vinden, was ik blij, dat deze goeie baas het zou krijgen. Ik wist hem omlaag te krijgen tot twee dolaars per uur, waarna hij uit zijn loods, niet ver af, iets als een zwarte pianokist op wielen haalde.

Hij hield niet de deur open en zei nog veel minder: „Klaar, meneer”. Ik denk, dat hij eerder gestorven was, dan iemand „meneer” genoemd te hebben. Als hij aan de poort van den Hemel komt, zal hij stellig Petrus „Pete” noemen en ik denk dat de goede heilige het prettig zal vinden ook. Hij zei: „Wel, jonge vriend, hier heb je je equipage”, en zijn grijns gaf me het gevoel alsof ik altijd zijn buurman geweest was. Ze staan zoo klaar om een vreemdeling te helpen, die dorpsmenschen! Hij stond al gereed om Oliver Lutkins te zoeken of het zijn eigen werk was.

Hij zei, en bijna verlegen: „Ik wil me niet in je particuliere zaken dringen, jonge vrind, maar ik denk zoo, dat je wat geld moet hebben van Lutkins — hij betaalt nooit iemand een cent en hij moet me nog zes dollar betalen voor een partijtje poker dat ik dom genoeg was met 'm te spelen. Hij is zoo kwaad niet, maar hij heeft natuurlijk 't land als-ie een cent verliest. Dus als je geld van 'm moet hebben, moesten we zien hem om zoo te zeggen te besluipen en te omsingelen. Als jij naar 'm vraagt — iedereen ziet dadelijk dat je uit de stad komt, met die mooie hoed op — krijgt hij de lucht ervan en neemt de beenen. Als je wilt dat ik ga, zal ik bij Franz Beinke naar binnen loopen en naar 'm vragen, terwijl jij buiten gezicht blijft”.

Ik had hem wel willen omarmen. Zelf had ik Lutkins misschien nooit gevonden. Nu was ik een leger met reserves. En plotseling vertelde ik mijn koetsier dat ik Lutkins een dagvaarding wilde beteekenen, dat de kerel geweigerd had te getuigen in een rechtszaak, waarbij zijn kennis van eenige omstandigheden alles opgehelderd zou hebben. De man luisterde ernstig toe — en ik was nog jong genoeg om dankbaar te zijn dat een man van veertig ernstig naar mij luisterde. Toen ik uitgesproken had, klopte hij me op den schouder (pijnlijk genoeg!) en zei gichelend:

„Nou, we zullen broertje Lutkins ereis een verrassing bereiden!”

„Laten we dan maar gaan, koetsier!”

„De meeste menschen noemen me hier Bill. Of Magnuson. William Magnuson, vrachtrijder en koetsier”.

„All right, Bill. Gaan we eerst naar dien leerwinkel van Fritz Beine?”

„Ja, we kunnen daar net zoo goed naartoe als ergens anders. Hij speelt veel poker en bluffen dat-ie kan — verdorie!” Bill scheen mr. Lutkins' handigheid in deze te bewonderen.

Bij den eenigszins donkeren leerwinkel stapten we uit en gingen naar binnen. In het vertrek hing een zware lucht van gelooid leer. Een schraal manneke, denkelijk mr. Beinke, toonde een boer een paardentuig.

„Nolly Lutkins vandaag nog gezien? 'n Kennis van 'm zoekt hem”, zei Bill op verraderlijk harteelijken toon.

Beinke keek langs hem heen naar mij, die me wat achterbaks hield, aarzelde en zei toen: „Ja, een tijdje geleden was-ie hier. Ik denk, dat hij naar den Zweed gegaan is om zich te laten scheren”.

„Nou, als hij komt, zeg dan dat ik 'm zoek. We zouden wat kunnen pokeren”.

We togen naar de barbierszaak van „den Zweed”. Weer was Bill zoo vriendelijk om de leiding te nemen, terwijl ik bij de deur bleef staan. Hij vroeg niet alleen den Zweed, maar ook twee klanten of zij Lutkins gezien hadden. De Zweed stellig niet en hij raasde: „Ik heb 'm niet gezien en ik wil 'm niet zien ook, maar als je hem vindt, incasseer dan maar de een dollar vijfendertig, die hij me nog schuldig is”. Een van de klanten meende dat hij Lutkins in de Dorpsstraat gezien had, „aan dezen kant van het hotel”.

„Nou”, concludeerde Bill, toen we ons weer in het bakje werken, „aangezien hij geen crediet meer bij den Zweed heeft, denk ik dat-ie zich laat afschrappen bij Heinie Gray. Hij is veel te lui om zich zelf te scheren”.

In den scheersalon van Gray kwamen we maar vijf minuten te laat voor Lutkins. Hij was juist weggegaan — waarschijnlijk naar een winkel in de buurt. Hier bleek, dat hij slechts een pakje sigaretten gekocht had en weggegaan was. Aldus zaten we hem na, vlak op zijn hielen, maar toch zonder hem te krijgen, tot het over éénen was en ik honger kreeg. In een dorp geboren en in de stad dikwijls werkelijk verlangend om eens echte ongezoeten landelijke grappen te hooren, was ik zoo verrukt van Bill's sarcastische opmerkingen over de dokters en barbiers enzovoort van New Mullion, dat het me nauwelijks iets kon schelen of ik Lutkins vond of niet.

„Als we eens iets gingen eten?” stelde ik voor. „Laten we naar een restaurant gaan, dan tracteer ik je op een lunch”.

„Och, ik moest eigenlijk maar naar moeder de vrouw gaan. En ik geef niet veel om die restaurants — er zijn er maar vier en die zijn allemaal even slecht. Hou je van een mooi uitzicht? Dat is op Wade Hill. We zullen moeder de vrouw zeggen ons een lunch voor te zetten — ze zal er je hoogstens een halven dollar voor rekenen”.

Ik wist wel dat mijn vriend Bill niet van handigheid gespeend was; ik wist dat zijn gastvrijheid voor

den Jongeman uit de Stad niet geheel en al een zaak van naastenliefde was. Ik betaalde hem voor zijn tijd en ik betaalde hem in totaal voor zes uur (het luchuur inbegrepen) een voor toen exorbitanten prijs. Maar hij was niet oneerlijker dan ik, die alles de firma in rekening bracht en zijn tegenwoordigheid was zelfs waard geweest, dat ik het zelf betaalde. Zijn landelijke rust, zijn natuurlijke wijsheid, waren een verfrissend bad voor den in de stad opgesloten jongeling. Toen we op den heuveltop zaten en uitzagen over boomgaarden en een beek, die door de wilgen kronkelde, praatte hij over New Mullion en schilderde hij een heele galerij portretten. Hij was cynisch, maar toch ook teerhartig. Niets was hem ontgaan en toch was er niets, hoe ironisch hij er ook om lachte, dat hij niet begrijpen kon en hij niet door de vingers kon zien. Dien dag leerde ik New Mullion beter kennen dan ik de stad kende, en ik mocht het liever.

Mocht Bill onkundig zijn van universiteiten en steedsche wegen van doen en laten, hij had veel gereisd in het rijk der baantjes. Hij had gewerkt bij den spoorwegaanleg, bij den oogst en in mijnwerkerskampen en van zijn avonturen had hij een filosofie van eenvoud en lach meegebracht. Hij sterkte me.

Wij verlieten die rustige plek en gingen weer op zoek naar Oliver Lutkins. Eindelijk kreeg Bill een vriend van Lutkins te pakken en dwong hem tot de bekentenis dat hij „dacht dat Oliver op de boerderij was van zijn moeder, drie mijl noordelijk van 't stadje”.

Wij reden er heen, geladen met strategie.

„Ik ken Oliver's moeder. Ze is een verschrikking. Ze is een cycloon”, zuchtte Bill. „Ik bracht eens een koffer voor haar weg en ze sloeg bijna op me los omdat ik die niet behandelde als een krat eieren. Ze is zoowat negen voet lang en vier voet breed en zoo vlug als een kat. Je kunt er wel van op aan, dat Olivier gehoord heeft, dat iemand hem achter de vodden zit en dat hij daar nu naar toe is om zich achter de rokken van zijn moeder te verbergen. Nou, we zullen probeeren haar te overschreeuwen. Maar laat mij dat maar doen; je mag heel wat mans zijn met latijn en aardrijkskunde, maar je hebt geen opvoeding gehad in scheldpartijen”.

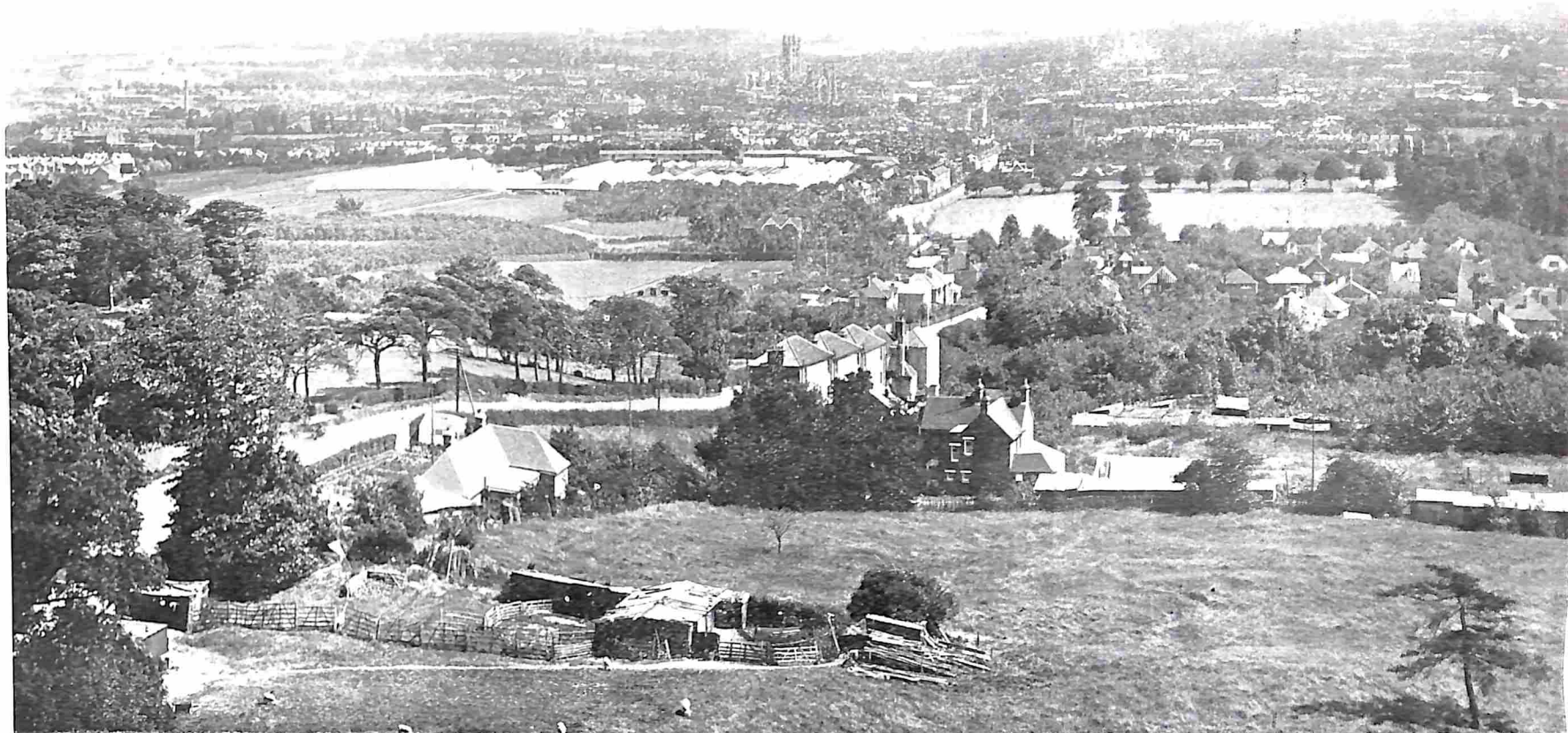
We reden een armoedig boerenerf op, waar we een enorm groote, frissche oude vrouw zagen. Mijn lijfwacht ging vierkant voor haar staan en snauwde: „Ken je me nog? Ik ben Bill Magnuson, de vrachtrijder. Ik moet je zoon Oliver hebben. Een vriend van me uit de stad heeft een cadeautje voor 'm”.

„Ik weet niets van Oliver af en ik wil niets van 'm weten ook”, bulderbaste zij.

„Kijk eens hier. We hebben er nu genoeg van en deze jongeman hier is de gemachtigde van den procureur-generaal en we hebben permissie om elk huis na te zoeken naar den persoon van een zekeren Oliver Lutkins”.

Bill gaf een vreeselijken schijn aan het geval en de Amazone leek onder den indruk. Zij retireerde naar de keuken en wij volgden. Bij den lagen ouden haard greep zij een heete pook en marcheerde op ons los met den uitroep: „Je kunt zoeken wat je wilt — als je er tenminste niet om geeft tot asch te verbranden!” Zij bulderde, blies zich op en lachte, toen wij haastig den aftocht bliezen.

(Slot op bladz. 576)

Foto's Fisk Moore

PANORAMA VAN CANTERBURY. IN HET MIDDEN DE KATHEDRAAL

CANTERBURY

DOOR DIRK L. BROEDER

AVE Mater Angliae! Niet zonder reden beroemt Canterbury zich erop de Moeder van het Engelsche Christendom te zijn, evenals het lieflijke graafschap Kent, waarvan zij het kostbaarste juweeltje is, de wieg van het Britsche keizerrijk mag heeten. En waar vindt men gaver en schooner stadje? Dat het gaaf gebleven is door de eeuwen heen getuigen wel naast de prachtige kathedraal de ontelbare oude huizen, de haast overdadig versierde Christchurch poort, het bijna landelijk gelegen convent der Franciscaners — Grey Friars — dat heerlijk schuil gaat in een malschen boomgaard en zich sierlijk verheft boven de zachtken vloeïende, glasheldere, met wier-guirlandes beslingerde rivier de Stour. Daar staan zoovele gave veteranen uit vroegere eeuwen, grijs van ouderdom, doch nog sterk en fier in hun grijsheid. Daar, veilig beschut achter die kolossale stadsmuren, rijzen die spitse torentjes als speren in een waas van oudheid omhoog en daar buigen zich die nederige wevershuisjes voorover en weerspiegelen hun in lood gevatte ruitjes, waarvoor vuurroode geraniums prikken, in de koele wateren der Stour. Eens vestigden zich daar de uitgewekenen der geloofsvervolging in de Lage Landen en Frankrijk en brachten met zich mede de weefkunst. Schoon is ook dit stadje, dat deels omklemd ligt in een keurslijf van geweldige steenblokken, die haar eens moesten verdedigen tegen den vijand. Schoon ligt het in het dal der Stour, waar omheen zich als een krans van onsterfelijke bloemen de lieflijke Kentsche heuveltjes slingeren, overal bestippeld door propere, schilderachtige dorpjes. En door dit alles kronkelt zich de Stour en baant haar weg onder, langs, tusschen de huisjes van westelijk Canterbury, hier onder een gebogen bruggetje door, daar over een cascade tot een stroomversnellinkje aangroeiend, totdat wij haar uit het oog verliezen in de groengrijze verten van dit gezegende land van Kent. ☼ Overall is hier historie, en de kathedraal alleen al heeft door bijna alle eeuwen van Albion's geschiedenis geleefd. Bij zijn landing in Kent vond Augustinus, de eerste Christenprediker en eerste aartsbisschop van Canterbury, hier reeds een kerkje, dat door geloovige Romeinen in den loop der 4e eeuw gesticht was. Hij vergrootte het en zijn opvolgers deden evenzoo. Door verwoesting en brand voerde het lot de kerk tot den tijd van de Normandiërs, toen zij door Lanfranc, abt van Caen, geheel verbouwd en door zijn opvolgers door de eeuwen heen verfraaid en vergroot werd tot een der mooiste kathedralen van Engeland. ☼ Vele groote dagen heeft deze oer-

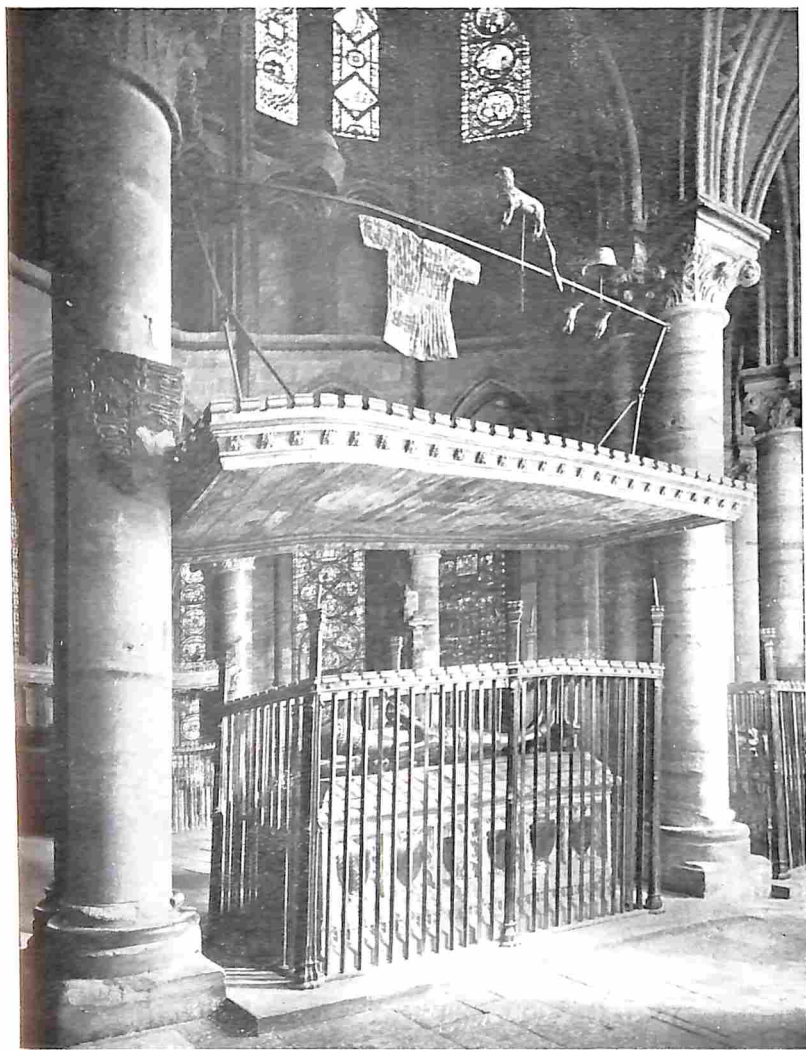
oude kathedraal gekend, want hier werden alle primaten uit de vroegste tijden begraven, zij het, dat het graf van St. Thomas, den aartsbisschop-martelaar, door Hendrik VIII beroofd werd van al zijn kostbaarheden en het gebeente van den heilige verstrooid. Ook vonden vorstelijke personen hier de eeuwige rust, van wie de bekendste wel Eduard, de Zwarte Prins, is, die in het koor ligt en wiens tombe, waarboven zijn geroeste wapenrusting nog hangt, een der kostbaarste reliquieën is. Dat waren de dagen des doods, doch ook heeft de kathedraal dagen des levens gekend, want in dit zelfde godshuis huwde de Zwarte Prins met Joan, „the fair maid of Kent”, werd de beruchte Jan-zonder-land met zijn koningin, Isabella van Frankrijk, gekroond, werd het huwelijk tusschen Eduard I en Margaretha ingezegend, trouwens bijna alle Engelsche vorsten en vorstinnen hebben te een of anderen tijde deze kathedraal bezocht, jammerlijk niet altijd met goede bedoelingen, want Hendrik VIII bezocht haar uit hebzucht, terwijl Oliver Cromwell profaan genoeg was om er zijn paarden te stallen. Doch de voornaamste gebeurtenis, die zich hier afgespeeld heeft, is zeker wel de tragedie, die zich voltrok op den 29den December 1170, toen aartsbisschop Thomas door vier ridders voor het altaar van St. Benedictus werd vermoord, hetgeen zulk een verstrekkend gevolg had. ☼ De afkomst van dezen prelaat is werkelijk romantisch. Zijn vader, Gilbert Beck of Becket, was vrijwilliger geweest in den eersten kruistocht, dien van Godfried van Bouillon, en was in Palestina gevangen genomen door een Saraceen, wiens lijfeigene hij werd. Door zijn voorbeeldig gedrag werd hem zekere mate van vrijheid verleend, zóó zelfs, dat hij niet alleen in aanraking kwam met zijn meesters dochter, doch ook haar genegenheid won. Uit deze genegenheid ontstond liefde, liefde, die zoo sterk werd, dat de liefvallige Saraceense Gilbert de middelen verschafte om te ontsnappen. Niet zoodra was hij weg of het meisje besepte hoe zij haar geliefde miste, en door middel van de twee woorden die zij van de taal der Engelschen kende, „Londen” en „Gilbert”, wist zij den man harer droomen te vinden. Door het eerste woord kon zij een schip vinden, dat haar naar die stad zou brengen, en door den naam van haar geliefde door de straten van het toenmaals betrekkelijk kleine stadje Londen te roepen, bracht het toeval haar van aangezicht tot aangezicht met Becket. De oude band werd hernieuwd en nadat de Saraceense gedoopt was, huwde Gilbert haar. Uit dit huwelijk werd Thomas geboren, die

als oudste zoon een voor dien tijd goede opvoeding genoot. Spoedig kwam hij onder bescherming van Thibaut, aartsbisschop van Canterbury, die hem vele voorrechten verleende, welke anderen van Saksischen bloede niet gegund waren. Thibaut zond hem naar Parijs en Bologna om in de rechten te studeeren en weldra werd hij aartsdeken van het diocees Canterbury en met zijn beschermer een warm voorstander van de rechten van Hendrik II op den troon van Engeland. Hendrik benoemde hem dan ook tot kanselier van Engeland, zoodra hij de macht in handen had, en toen Thibaut stierf, drong hij er op aan, dat Thomas aartsbisschop zou worden. Deze echter, die reeds zooveel had gedaan om de kerk van de vele misstanden, die er toen in heerschten, te zuiveren, weigerde, omdat hij wist, dat het dan met de vriendschap uit zou zijn. Hendrik drong er echter steeds meer op aan en na verloop van tijd stemde Thomas toe. Weldra echter zag de koning in, dat Thomas de rechten van de kerk boven die van den monarch stelde en het gevolg daarvan was, dat er een oneindige reeks kibbelarijen ontstond, die haar hoogtepunt bereikten toen, na een schijn-vrede tusschen primaat en koning, Thomas terug naar Engeland toog uit Normandië, waar Hendrik juist ten oorlog was getrokken. Nauwelijks daar aangekomen ving hij een waren zegetocht door het rijk aan, den aartsbisschop van York ontheggend van zijn hooge waardigheid en de bisschoppen van Londen en Salisbury excommunicerend, omdat zij zich deloyaal genoeg betoond hadden om den koning te steunen tegen hun kerkelijke overheid. Toen Hendrik van den triomfantelijken tocht van den aartsbisschop vernam, ontstak deze toch al kriebelige vorst in zulk een toorn, dat hij uitgeroepen moet hebben: „Is er dan niet één van die bende luie, laffe ridders, die door mij onderhouden worden, die mij ontdoen wil van dezen rumoerigen priester, die pas onlangs aan het hof kwam op een lam paard, met niets dan zijn bedelzak achterop!” Vier ridders, vijanden van den prelaat, namen maar al te grif deze verzuchting als een bevel op en na een overhaaste reis kwamen ze te Canterbury aan, drongen de privé vertrekken van den aartsbisschop binnen en verweten hem zijn gedrag. Ondertusschen naderde de tijd der vespers en Becket ging naar de kathedraal, gevolgd door de samenzweerders. Nauw was hij bij het altaar gekomen, of zij vielen hem aan en kloofden met herhaalde slagen het hoofd van den ongelukkige, zoodat

DE STOUR MET OUDE WEVERSHUIZEN TE CANTERBURY

het altaar geheel met bloed bespat werd. Algemeen was de afkeuring in den lande en, hoewel koning Hendrik door een tocht naar Ierland de aandacht van zich trachtte af te leiden, voor hem begon het leed pas goed. Drie jaar na den moord werd Thomas heilig verklaard en op den 12den Juli 1174 deed Hendrik in het openbaar boete te Canterbury. Zonder kroon en na gevestig te hebben, moest hij te voet van de nog bestaande Westgate naar de kathedraal loopen, waar hij door de monniken gegeeseld werd. ☼ Spoedig werd Canterbury een der beroemdste bedevaartplaatsen van Europa, doch ook heden ten dage kan men nog sporen hiervan in de thans protestantsche kathedraal zien. Hier ziet men den toerist, geïnteresseerd of onverschillig, den kunstenaar, verdiept in het schoone dat hem omringt, doch soms ook kan men er kloosterzusters zien neerknielen op de steenen, waarop eens het bloed van den aartsbisschop-martelaar spatte, een bloedige overwinning van het kerkelijk gezag over het koninklijke. (Slot volgt)

DE GRAFTOMBE VAN DEN „ZWARTEN PRINS” IN DE KATHE-DRAAL TE CANTERBURY

De wereld van het kleine

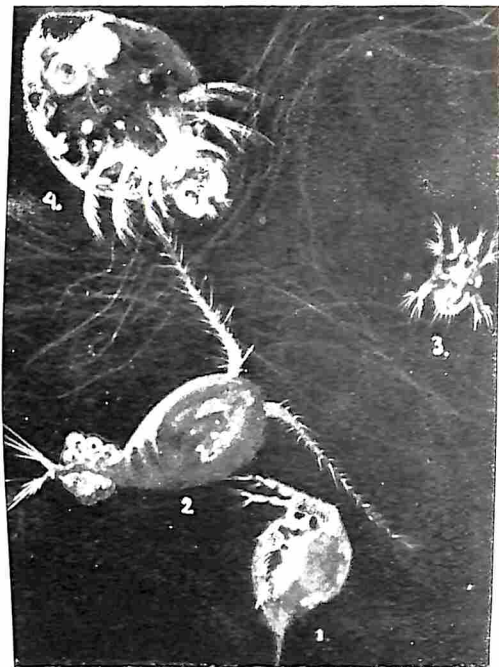
DOOR T. VAN NIMWEGEN

EEN DRUPPEL ZOETWATER

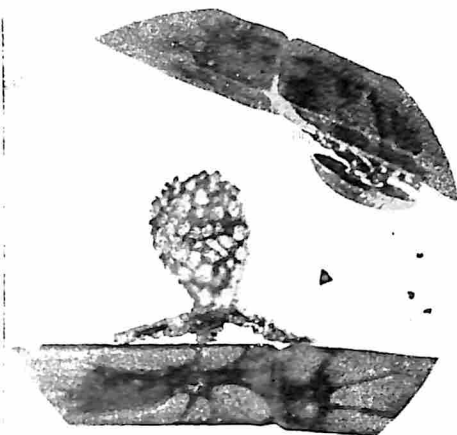
DE maker van het eerste microscoop zal er wellicht geen vermoeden van gehad hebben, dat hij hiermee den toegang ontsloot tot een nieuwe wereld, de wereld van het onzichtbaar kleine. Hij bouwde dit instrument om het zichtbare beter te kunnen zien, niet om onzichtbare wezens te ontdekken, en zoo kan men zich eenigszins de verbazing indenken, die de eerste blik in die nieuwe wereld moet hebben opgewekt. ☼ Een van de eersten die een microscoop gemaakt hebben, was onze landgenoot van Leeuwenhoek en in 1675 ontdekte hij hiermee de wereld der oerdieren, der Protozoa. ☼ Bij deze eenvoudigste levende wezens komt, ondanks de éencelligheid, een geweldige vormenrijkdom voor, zoodat het in het begin niet eenvoudig was eenige orde te zien in dezen chaos van nieuwe organismen. In een druppel water krioelden honderden diertjes en . . . plantjes: bladgroenhoudende organismen, voortgestuwd door een of meer lange zweepharen. Bij deze ontdekking verdween de scherpe grens tusschen het planten- en dierenrijk volkomen, reden waarom Haeckel alle eencelligen in één rijk wilde onderbrengen; het rijk der „Protisten”. Dit zou echter een verschuiving van de moeilijkheid geweest zijn, want men vond allerlei overgangsvormen tusschen kolonies van eencelligen en echte veelcellige wezens; er zouden dan zelfs twee onscherpe grenzen ont-

staan zijn. ☼ Een bekend voorbeeld van tusschenvormen tusschen planten en dieren zijn de slijmzwammen of Myxomyceten; deze zal men in een dierkunde-leerboek vinden onder den naam Mycetozoa of Zwamdieren. ☼ Leeuwenhoek zag tot zijn niet geringe verbazing allerlei kleine organismen ontstaan in een aftreksel van peper en noemde ze daarom „afgietseldiertjes”. Men kan hier met recht verbaasd staan over de eigenaardige proeven, die men zooal nam; na deze ontdekking maakten velen er een sport van, allerlei stoffen en zelfs voorwerpen „af te trekken” en dan te onderzoeken wat er aan leven ontstond. ☼ Ofschoon de Engelsche physioloog W. Harvey reeds in 1630 verkondigde: elk levend wezen komt van een levend wezen, de wonderlijke afgietseldiertjes schenen weer evenzoo veel bewijzen voor het tegengestelde, dus voor de leer der spontane generatie of abiogenesis. Eerst in 1860 toonde Pasteur de groote onwaarschijnlijkheid aan van de ontwikkeling van levende wezens uit doode anorganische of zelfs uit doode organische stoffen. ☼ Hoe komt dan al dit leven in de aftreksels? Wel, heel eenvoudig: door de lucht. Een goedgekookt aftreksel, afgesloten van de lucht bewaard, zal volkomen vrij blijven van eenig levend wezen. In de lucht zweven n.l. miljoenen sporen van bacteriën en protozoën, die slechts op een gunstigen voedingsbodem behoeven te vallen om in enkele uren weer na een toestand van schijndood volop te leven. Droogt hun milieu op, dan omgeven ze zich met een dikken wand, ze kapselen zich in en zijn aldus bestand tegen allerlei schadelijke invloeden van buiten, waarvan uitdrogen natuurlijk de voornaamste is. ☼ Met zijn zelfgелеpen lenzen slaagde Leeuwenhoek er zelfs in bacteriën te zien, dus de kleinste met het microscoop zichtbare organismen. Zijn er na dien tijd nog kleinere levende wezens bekend geworden? ☼ Daarvoor eerst iets over het microscoop. Ofschoon de tegenwoordig gebruikte lenzenstelsels nauwelijks nog verbeterd kunnen worden, is het toch niet mogelijk deeltjes kleiner dan bacteriën hiermee op de gewone wijze te zien. Ook in de toekomst zal het niet mo-

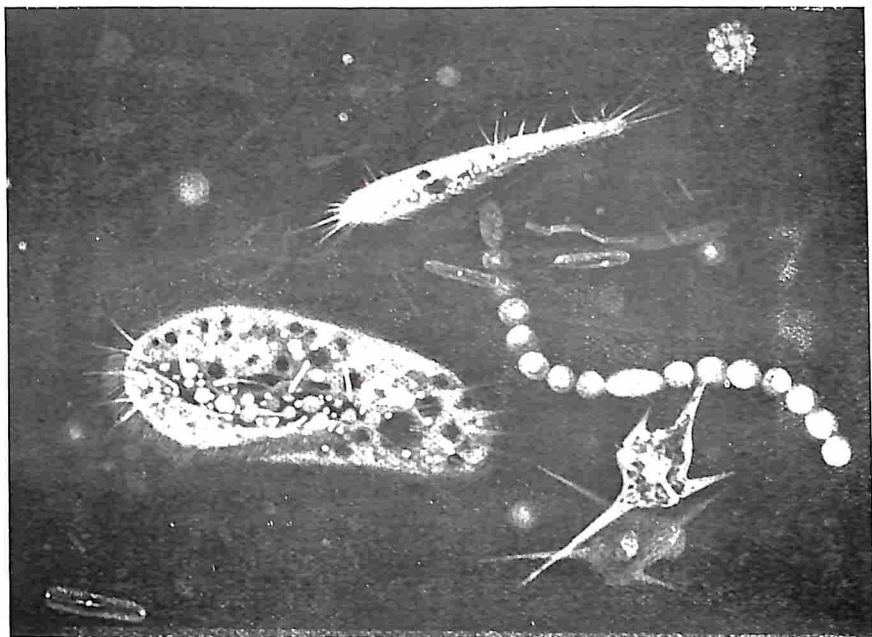
gelijk zijn lenzen te maken waarmee dat wel zou gaan. De grens van het microscopisch zien is n.l. reeds lang bereikt. Dit komt omdat de golflengte van het licht een grens stelt aan het oplossend vermogen van het microscoop: deeltjes, die dichter dan een halve golflengte bijeen liggen, kunnen met de gewone objectieven niet afzonderlijk gezien worden. Het aanwenden van de zgn. immersie-olie beteekende een belangrijke verbetering. Door den hoogen brekingsindex van de olie, tusschen praeparaat en ob-

HOOGER GEORGANISERDE VORMEN UIT HET ZOETWATERPLANKTON. VERTEGENWOORDIGERS VAN DE KREEFTFAMILIE. 1. WATERVLOO (DAPHNIA); 2. EEN CYCLOPS; 3. NAUPLIUSLARVE VAN CYCLOPS; 4. EEN PARASITAIR KREEFTJE: DE KAPTELUIS.

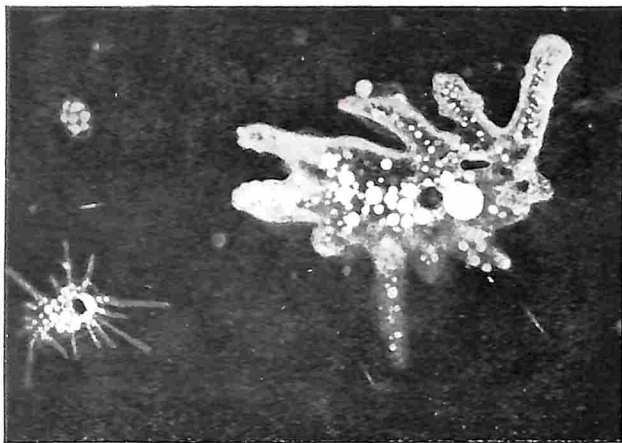

BEHUISDE AMOEBEN UIT SLOOTWATER. ONDER: DIFFLUGIA IN EEN HUISJE VAN UITERST FIJNE ZANDKORRELS. BOVEN: ARCELLA, HET HORLOGEGLADIERTJE, UIT DE SCHAAKSTEKEN DE SCHIJNVOETJES NAAR BUITEN.

STYLONYCHIA, HET MOSSELDIERTJE, VERDRIJF HIERIN DAAR VERSPREID DIATOMEËN, HET SNOIR VAN EEN BLAUW WIER EN TWEE GESTEKELE PERIDINEËN.

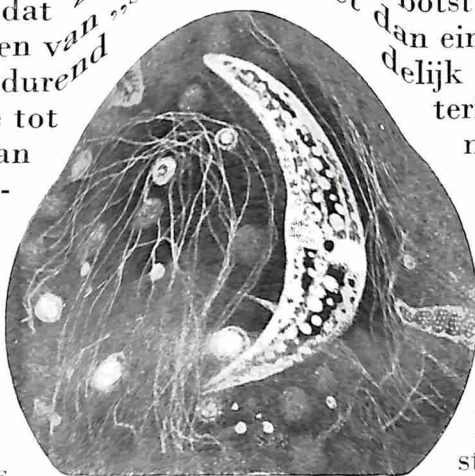
jectief gebracht, wordt de golflengte van het passerend licht kleiner en daardoor het oplossend vermogen groter. ☼ Om de aanwezigheid van nog kleinere deeltjes na te gaan is er het ultramicroscoop: hierdoor ziet men de deeltjes als lichtende schijfjes op donkeren achtergrond, maar het is onmogelijk den eigen vorm van deze deeltjes waar te nemen, zooals stofdeeltjes in een lichtbundel ook het voorkomen hebben van lichte punten, veel groter dan ze in werkelijkheid zijn. ☼ Met het ultramicroscoop kan men nog de aanwezigheid constateeren van deeltjes van $1/250000$ mm doorsnede! ☼ Dan is er nog een instrument, dat wel even vermeld mag worden, en wel het electronenmicroscoop, dat nog in staat van wording verkeert en op geheel andere principes berust. ☼ Waarschijnlijk zal dit in de toekomst een belangrijk hulpmiddel beteeuwen om nog dieper in de wereld van het kleine door te dringen. Dan zal ook een antwoord gegeven worden op de vraag of er wezens bestaan, kleiner dan bacteriën. ☼ Wel bestaat er reeds een vermoeden in die richting. ☼ De laatste twintig jaren heeft men namelijk steeds meer virusziekten leeren kennen: deze ziekten worden veroorzaakt door een stof die vele eigenschappen vertoont, welke kenmerkend zijn voor het leven; toch heeft men nog niet een gebouw uit afzonderlijke levende organismen kunnen aantoonen. ☼ Door Beyerinck werd deze stof genoemd: „contagium vivum fluidum” (levende besmettende vloeistof), een levende vloeistof, hoe vreemd klinkt dit! Misschien zal het ultra-ultramicroscoop van de toekomst een oplossing van dit raadsel geven? ☼ Na deze inleiding gaan we nu met een gewoon microscoop een druppel slootwater bekijken. ☼ Wie voor het eerst zooiets te zien krijgt, zal ongetwijfeld versteld staan over het gewemel van levende cellen van de meest uiteenlopende vorm en grootte. ☼ Het eerst vallen hierin op de grootste der protozoën: de amoebe, pantoffeldiertje (Paramae-

ZOETWATER-AMOELEN
IN HET PROTOPLASMA LIGGEN OVERAL VERSPREID VOEDSELDEELTJES; DE GROOTE WITTE SCHIJF IS DE KLOPPENDE VACUOLE, DAARNAAST (DONKER GEKLEURD) DE CELKERN

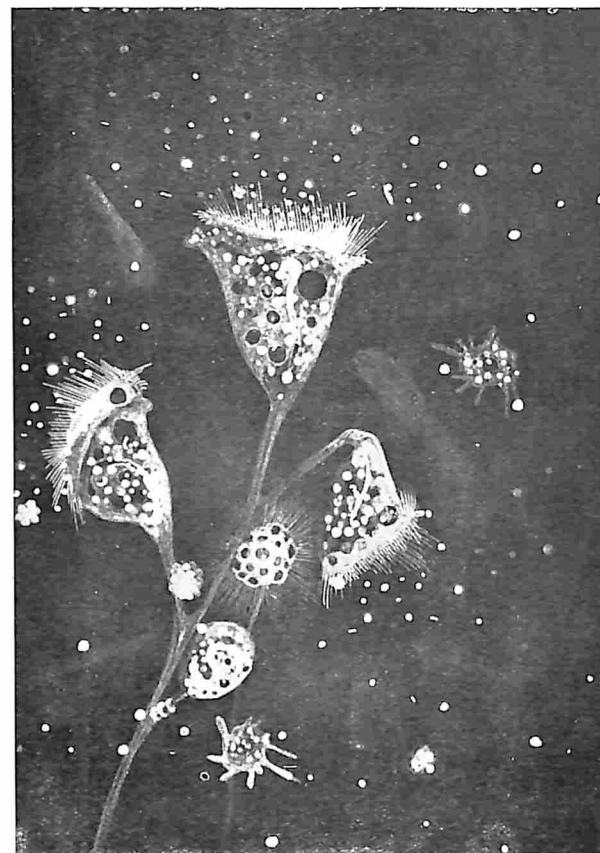
den, iets waarin ze niet onderdoen voor of Guineesch biggetje. ☼ De amoebe ziet een slijmerig klompje protoplasma, dat zaam voortbeweegt door het uitstulpen van „voetjes”; hierdoor verandert het voortdurend van vorm, wat in den naam amoebe tot uitdrukking komt (het is afgeleid van een Grieksch woord dat wisseling beteekent), en nog duidelijker in den Duitschen naam „Wechseltierchen”. ☼ Door zijn ontdekker is het beschreven als de „kleine Proteus”, naar den gelijknamigen zeegod uit de Grieksche mythologie, die zich in zeer veel verschillende gedaanten kon vertoonen. ☼ Met deze schijnvoetjes kruipt het diertje rond over waterplanten, maar tevens dienen zij voor de opname van voedsel. ☼ Het protoplasma omvloeit als het ware een voedseldeeltje, zoodat men overal verspreid in de amoebe voedselkorrels ziet liggen, vooral de schalen der diatomeeën komen duidelijk is aan den omtrek een blaasje te zien. zamerhand in grootte toeneemt, dan opeens springt en zoo den vloeibaren inhoud naar buiten stuwt; dit is de kloppende vacuole, het dingsorgaan van de amoebe. ☼ De voortplanting gaat al heel eenvoudig: het protoplasma deelt zich in twee stukken, die nog eenigen tijd met elkander in verbinding blijven door een dunne protoplasma-brug. ☼ Deze deeling is ingeleid door een deeling van de kern, die maar zelden zonder speciale kleuring te zien is. ☼ Vele amoebesoorten wonen in kunstige huisjes; door een of meer openingen hierin steken de schijnvoetjes naar buiten. ☼ Bij afb. zijn enkele behuilde zoetwateramoeben te zien: Arcella, het horlogeglasdiertje, en Diffugia. ☼ Deze laatste ontstaat het huisje op een merkwaardige manier: met de eetbare deeltjes neemt deze amoebe ook fijne zandkorreltjes op; deze worden op de gewone amoebenmanier, dus overal aan de oppervlakte, met de overtollige voedselresten weer uitgescheiden en blijven hier liggen, aaneengekit door een kleverige substantie. Zoo ontstaat een fraai huisje van aardgebouwde kwartskorrels. In de miljoenen jaren der geschiedenis hebben deze amoebenhuisjes van de laagste en fijnste vormen geweldige gesteentelagen gebouwd; zelfs hoog in de bergen kunnen we de aantreffen, eens gevormd door schaaltsjes van foraminiferen en radiolariën uit de oceanen. ☼ Veel hoger

georganiseerd dan de amoeben zijn het pantoffeldiertje en het mosseldiertje. Hier zijn geen schijnvoetjes meer te zien, waardoor de lichaamsvorm vrijwel constant geworden is. ☼ Voedselpartikeltjes worden slechts op een zeer bepaalde plaats in het lichaam opgenomen, zoodat men van een celmond spreken kan. Door een trilhaarband worden alle fijne deeltjes naar dezen celmond gevoerd. Andere trilharen dienen voor het zwemmen en zelfs zijn er mee zeer stevige, die fungeeren als pootjes; hier Voor de verschillende functies, zooals voedselopname en voortbeweging, zijn hier dus speciale celorganen aanwezig, in tegenstelling met de amoebe; door deze arbeidsverdeling zijn ze ook veel sneller in hun bewegingen; een springlevend mosseldiertje biedt daar om weinig gelegenheid tot een rustige beschouwing, in alle mogelijke richtingen schiet het door den waterdruppel, botst tegen een wierdraad, springt opzij, en als het dan eindelijk eens even stilligt, ziet men duidelijk de trilharen die kleine wieren en bacteriën naar den mond voeren. Bij dit mosseldiertje treft men ettelijke celkernen aan: twee groote, die meestal door een draad samenhangen en enkele kleinere, welke hier tegenaan liggen. ☼ Als men een pantoffeldier met de microtoom in fijne schijfjes snijdt, komen nog bijzonderheden in bouw naar voren, die getuigen van de bijna ongelooflijke fijnheid, welke de structuur van zoo'n cel kan bereiken. De huidlaag b.v. is al bijzonder gecompliceerd. De trilharen staan ingeplant in het midden van regelmatig-zeshoekige trechtertjes en zijn onderling verbonden door een net van ragfijne plasmadraden, samenwerking der ciliën verzekeren. Boven-

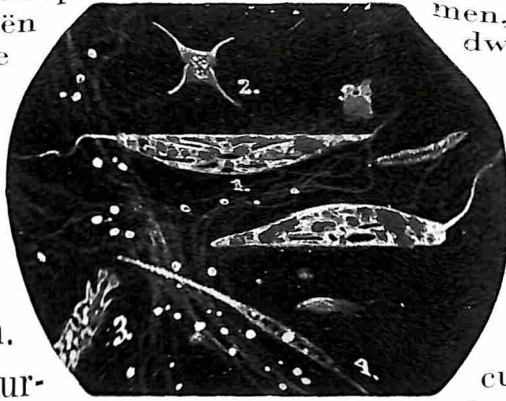
CLOSTERIUM, EEN VEELVULDIG VOORKOMEND ZOETWATERWIER

die een samenhang dien zitting in de huidlaag verspreid dui- telbatterijen; onder bepaalde omstandigheden worden deze in het water afgeschoten om als afweermiddel te fungeeren! ☼ Tot de veelvuldig voorkomende infusoriën behooren ook de gesteelde vormen, de Klokdiertjes

EEN KLOKDIERTJE, CARCHESIUM
DIT IS EEN VORM, WAARBIJ EENIGE DIERTJES TOT EEN KOLONIE VEREENIGD BLIJVEN. HET GEPERFOREERDE KOGELTJE ERACHTER IS EEN ZOETWATER-ZONNEDIERTJE, CLATHRULINA, WAARVAN NAAR ALLE RICHTINGEN SCHIJN-VOETJES UITSTRALEN

b.v. Vorticella en Carchesium en het Trompetdiertje. Het klok- of trompetvormige lichaam draagt aan den bovenkant een krans van trilharen, die door hun regelmatigen slag een draaiende beweging in het water veroorzaken, waardoor allerlei voedselminste aanraking of schok trekt de steel zich bliksemsnel schroefvormig samen, de klok wordt op die bovendien tot een bolletje samengetrokken. Deze geestelike infusoriën kunnen allerlei voorwerpen in het water met een dikke grijswitte laag bedekken. We zullen nu ook enkele veel voorkomende eencellige planten beschouwen. Zoo komen op een afb. op blz. 570 enkele Peridineeën voor, die door het bezit van geelbruine chromatophoren tot de planten gerekend kunnen worden. In het fraaie cellulose-pantser is een groef, waarin zich twee trilharen bevinden; de platen, die het pantser vormen, zijn verlengd tot lange horens om het zweven in het water gemakkelijker te maken. Beroemd door hun sierlijke kiezelschaaltjes zijn ook de diatomeeën, die in groote menigte de zee en het binnenwater bewonen. Met waren harstocht worden door vele liefhebbers deze kunstproducten der natuur verzameld. In voorjaar en herfst kunnen diatomeeën zich zoo massaal ontwikkelen, dat steenen en andere voorwerpen in sloten en beken met een dikke bruine slijmlaag bedekt zijn. Een stukje slijm ter grootte van een speldeknop bevat reeds vele duizenden van deze prachtige plantjes. Groote massa's diatomeeën uit fossiele diepzeeafzettingen worden in de industrie gebruikt, b.v. bij de dynamietfabricatie en voor isolatiemateriaal. Een afbeelding op deze blz. laat, behalve andere stoffijne wier-soorten, een eveneens veelvuldig voorkomend beweeglijk plantje zien: Euglena viridis, dat zich met een lang zweephaar voortbeweegt; en een op blz. 571 een sikkelvormig wier: Closterium. De onduidelijke zwarte band, die midden over deze sikkels verloopt, is de chromatophoor; juist in het midden, tusschen de beide groote vochttholten (vacuolen), is de celkern zichtbaar. Het zou veel te ver voeren meer zoetwaterwieren op te noemen. Eencellige wieren komen ook buiten water voor: zoo bestaat het bekende groene aanslag, op boomen b.v., uit kogelwieren; en de overal voorkomende korstmossen uit wieren en zwamdraden dooreen, wat men een geval van symbiose (mutualisme) kan noemen. Men spreekt immers van symbiose als twee organismen samenleven en elkander hierdoor helpen in den strijd om het bestaan: de wieren zorgen hier voor de bereiding van organisch voedsel met behulp van hun bladgroen, iets waartoe de zwam niet in staat is, en deze laatste neemt water op met daarin opgeloste voedselzouten. We hebben nu slechts in enkele korte trekken sommige veel voorkomende vormen kunnen bespreken uit de wereld der eencelligen. Het is vrijwel onmogelijk in kort bestek een overzicht te geven over de talloze vormen van eencellige wezens, die men kan aantreffen in een druppel slootwater: een dergelijke opsomming zou hier ook al zeer weinig nut hebben. Echter kunnen we alle lezers warm aanbevelen zelf eens achter het microscoop te gaan zitten. Materiaal is zonder eenige moeite te verkrijgen: water uit den tuinvijver, uit de dakgoot desnoods, of uit een vaas waarin eenige dagen bloemen gestaan hebben — het bevat de interessantste levensvormen, die een nadere beschouwing dubbel en dwars waard zijn!

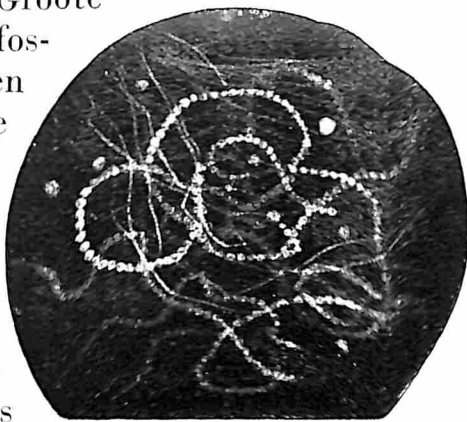

ENKELE EENCellige
WIEREN
1. EUGLENA, EEN VORM MET
LANGEN ZWEEPSTAART;
2. ANTHRODESMUS; 3. E. AS.

Riet, biet, palm

DOOR H. F. TILLEMA

De tegenstelling: „riet-biet“ kent iedereen. De biet wordt in ons land finantieel op de been gehouden. Met de rietcultuur, die nergens in de wereld op zoo hoogen trap van ontwikkeling als die van Java staat, maar toch ook daar met ontzettend groote moeilijkheden te kampen heeft, is dit niet het geval. Er zijn honderden en honderden millioenen guldens mee verloren gegaan, maar op geenerlei wijze wordt ze van Holland uit geholpen. Het is niet aan mij om als volslagen leek gewekt. Het is niet als oud-Indischman, die voor zijn geestesoog de hooge rietpluimen ziet wuiven, de witte schoorsteen der fabrieken uit het groen der omgeving op ziet rijzen, die de zware zakken suiker door hard werkende Javanen de groote goedangs (pakhuizen) ziet binnendragen, om ze bergen hoog op te stapelen, doet het me pijn te weten, dat die schitterend georganiseerde industrie, waarmee duizenden, ja honderdduizenden, op den rand van den afgrond staat! Dat er in de tropen naast suikerriet palmen zijn, die de suiker van den arènpalm kent elke Indischman. De stroop ervan gemaakt, is om haar aromatischen smaak een lievelingskostje. Naast den arènpalm leveren vooral voor kinderen (de bekende klapperboom): suiker: de kokospalm (de bekende klapperboom); de lontarpalm met zijn breede blaren en de nipa-palm, die in lage, moerassige, zilt water bevattende streken groeit. Ieder, die wel eens met de K.P.M. de groote rivieren van Borneo heeft bevaren, kent ze, de nipavelden, waar de lange blaren van dien palm uit de schijnbaar stamloze boomen oprijzen. Misschien heeft hij er wel eens op onaangename wijze mee kennis gemaakt. Wanneer de kronkelende rivier met haar vaak smalle vaargeul wordt opgevaren, ge-

LINKS: PARELSNOERVORMIGE BLAUW-WIEREN; RECHTS: TROMPETDIERTJES (STENTOR). DUIDELIJK ZICHTBAAR IS DE KRANS VAN TRILHAREN, DIE DE VOEDSELDEELTJES NAAR DEN CELMOND VOEREN

De onduidelijke zwarte band, die midden over deze sikkels verloopt, is de chromatophoor; juist in het midden, tusschen de beide groote vochttholten (vacuolen), is de celkern zichtbaar. Het zou veel te ver voeren meer zoetwaterwieren op te noemen. Eencellige wieren komen ook buiten water voor: zoo bestaat het bekende groene aanslag, op boomen b.v., uit kogelwieren; en de overal voorkomende korstmossen uit wieren en zwamdraden dooreen, wat men een geval van symbiose (mutualisme) kan noemen. Men spreekt immers van symbiose als twee organismen samenleven en elkander hierdoor helpen in den strijd om het bestaan: de wieren zorgen hier voor de bereiding van organisch voedsel met behulp van hun bladgroen, iets waartoe de zwam niet in staat is, en deze laatste neemt water op met daarin opgeloste voedselzouten. We hebben nu slechts in enkele korte trekken sommige veel voorkomende vormen kunnen bespreken uit de wereld der eencelligen. Het is vrijwel onmogelijk in kort bestek een overzicht te geven over de talloze vormen van eencellige wezens, die men kan aantreffen in een druppel slootwater: een dergelijke opsomming zou hier ook al zeer weinig nut hebben. Echter kunnen we alle lezers warm aanbevelen zelf eens achter het microscoop te gaan zitten. Materiaal is zonder eenige moeite te verkrijgen: water uit den tuinvijver, uit de dakgoot desnoods, of uit een vaas waarin eenige dagen bloemen gestaan hebben — het bevat de interessantste levensvormen, die een nadere beschouwing dubbel en dwars waard zijn!

beurt het een enkele maal, dat het schip bij ongunstigen waterstand of stroom den neus in de nipa steekt. Erg is het meestal niet, want de boot werkt er zich door terugslaan met de schroef wel uit, maar de zwermen muskieten, die overdag in de blaren beschutting zoeken, overdekken het heele schip. De hutten raken er mee vol en dat is heelemaal geen pretje, want ze allemaal verwijderen is onmogelijk en dan storen ze den passagier in zijn nachtrust. Voor zoover mij bekend wordt het sap van den nipa alleen in West-Nw. Guinea als drank gebruikt. ☼ Evenals dit met de andere genoemde palmen het geval is, verkrijgt men het sap door de mannelijke bloemtros gedeeltelijk af te snijden en het er uit loopende vocht op te vangen. Het meest wordt de plant echter gebruikt om de blaren. Hiervan wordt de „atap” (dak-

ELKEN DAG WORDT BIJ HET AFTAPPEN VAN DEN KOKSPALM EEN SCHIJFJE VAN DE BLOEMSTEEL AFGESNEDEN. DAARNA WORDT DE FLESC, WAARIN HET VOCHT WORDT OPGEVANGEN, ER ONDER GEPLAATST. ZOÛ MET LAPPEN OMWIKKELD, DAT ER GEEN MIEREN IN DE FLESC KUNNEN KRUIPEN

bedekking) gemaakt. Van de heel jonge blaren worden de „daon-roko” gemaakt (daon = blad; roko is afgeleid van ons rooken). Ze vervullen de rol van sigarettensapier. Wellicht heeft de groote opleving der sigarettindustrie op Java hierin verandering gebracht. Misschien ook is de in h e e m-

sche bevolking door de groote armoede, waarin ze tegenwoordig verkeert, tot de oude gewoonte teruggekeerd. ☼ Vooral de arènpalm dient voor de bereiding van suiker. In de buurt van Palembang zag ik de wegen kilometers lang met die palm begroeid. Het sap van de arèn wordt veel gedronken. Als het korten tijd heeft gestaan, wordt het door gisting zwak alcoholisch. In de streng Mohammedaansche omgeving van Palembang wordt het sap niet gedronken, maar dient het uitsluitend tot vervaardiging van suiker. Op bijgaande foto ziet U een arènboom. Het geluk diende me, dat ik in de Toradjalanden van Midden-Celebes een alleenstaanden boom kon fotografeeren. Ik zeg geluk, want steeds staat de palm tusschen andere boomen en heesters, zoodat ze dan op de foto niet goed uitkomt. Bovendien stond de zon zóó, dat het licht precies op de bloemtros viel met de er onder bevestigde bamboe, waarin het vocht wordt opgevangen. Merkwaardig is het, dat alleen de mannelijke bloemtros getapt wordt. Op de foto ziet men de vrouwelijke bloeiwijze tusschen de bladeren, de man-

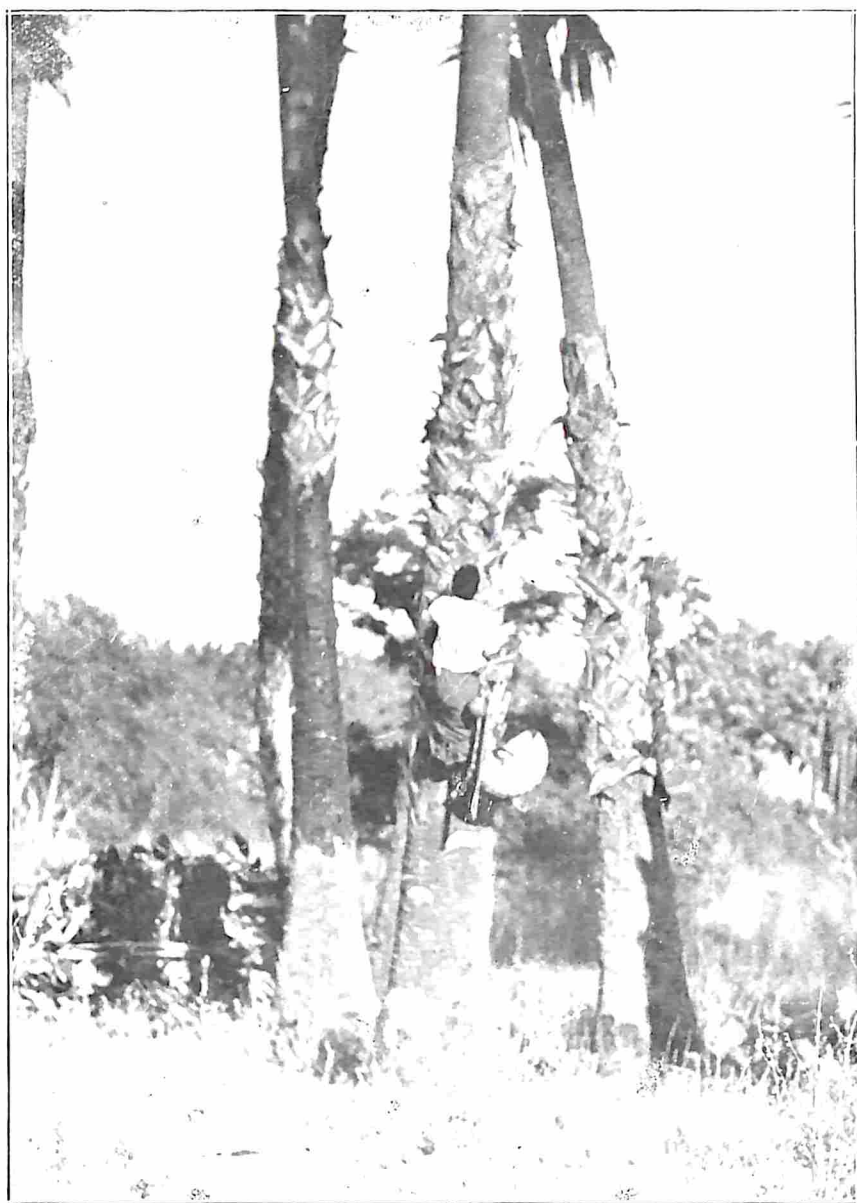
Foto's A. F. Tillema

DE BAMBOE, WAARIN HET VOCHT VAN DEN ARÈNPALM WORDT OPGEVANGEN, HANGT ONDER DEN BAMBOESTENGEL EN WORDT VASTGEHOUDEN DOOR ROTTANS

nelijke er onder. Door middel van een lange, op bepaalde afstanden ingekeepte bamboe, die stevig is vastgemaakt, klimt de eigenaar naar boven. De man beklopt tegen het opengaan der bloemen den steel, tot hij goed week en murw is geworden. Het schijnt, dat dit het uitstroomen van het vocht bevordert. Is hij hiermee klaar, dan snijdt hij den steel tot dicht onder de kolf af. Nu hangt hij er een bamboe onder, die hij zoodanig met rottans bevestigt, dat het vocht er in kan loopen (zie de andere foto). Gedurende eenige maanden kan hij tappen. Van één boom wordt uit de verschillende bloeiwijzen ongeveer 1700 liter sap verkregen. Die hoeveelheid levert door uitdampen $\pm$ 150 kilo suiker. ☼ In de Molukken wordt het sap weinig gebruikt, omdat de menschen het niet lekker vinden. Daar maakt de bevolking er door gisting wel azijn van. Ook vervangt het gistende sap onze gist. De „legèn” (zoo noemt men dat sap), is vooral bij huismoeders van afgelegen streken welbekend! ☼ Ook de kokospalm (de algemeen bekende klapper) levert suikerhoudend sap. Op Babbar zag ik een jongen klapper, die voor dit doel door den

EEN ALLEENSTAANDE ARÈNPALM IN EEN TYPISCH LANDSCHAP VAN MIDDEN-CELEBES. DE VROUWELIJKE BLOEMTROS ZIT TUSSEN DE BLADEREN, DE MANNELIJKE LAGER. DEZE WORDT AFGETAPT. LANGS DEN BAMBOE NAAST DEN STAM BEREIKT DE TAPPER DE BLOEMTROS

DE TAPPERKLIMT MET EEN EMMERIJJE VAN LONTARBLADEREN IN DEN LONTARPALM. IN DIT EMMERIJJE VERZAMELT HIJ HET IN DE BAMBOES OPGEVANGEN VOCHT

eigenaar aan een liefhebber was verhuurd. Elken dag leegde diens zoon 's ochtends en 's avonds de flesch, waarin het sap werd opgevangen. Telkens als ze leeggeschonken was, sneed hij een klein schijfje van den bloemstengel af. Deed hij dit niet, dan zou het vocht er niet meer uitvloeien. De stengel was evenals bij den arèn en den nipa eerst murw geklopt. Ik was heel blij, dat ik een jongen boom kon fotografeeren, want het is gewoonte, dat er alleen oude boomen worden afgetapt. Ik trof op Babbar een ouden, grijzen „heiden” aan, die min of meer berucht was om zijn groote zucht tot „sagoeweer”. Zoo heet de drank daar en elders. Met zijn heelemaal nog niet stijve beenen klom hij elken ochtend in de klappers om zijn huisje. En dan zong hij dankbaar en voldaan over het gesmaakte genot het hoogste lied. Het was een eigenaardige gewaarwording in plaats van vogels een onzichtbaar mensch hoog in de lucht de vreugde over zijn zorgenvrij bestaan te hooren uiten. ☞ Op Timor is de lontarpalm de suikerproducent. Een deel van het jaar houden velen — ik meen dat dit vooral de bewoners van het dichtbij gelegen eilandje Roti zijn — zich met de bereiding van suiker bezig. Hun heele hebben en houden hangen ze dan aan een boom op. Uit de foto blijkt, dat hun inboedel (het is die van een heele familie) zeer bescheiden is. De palm wordt beklommen en de bloemsteel op de gewone wijze behandeld. Het er uit loopende sap wordt opgevangen in een er onder geplaatst emmertje van lontarblad. Op geregelde tijden wordt het volle emmertje vervangen door een leeg. De inhoud wordt in aarden potjes gestort, die op een primitieven haard staan. Met hout wordt het sap ingedikt tot een

door de praktijk geleerde dikte en het telkens op komende schuim verwijderd. Daarna laat men het ingedikte sap in ander vaatwerk uitkristalliseeren. ☞ Dat het lontarpalmblad ook wordt gebruikt als klankbodem van een tokkelmuziekinstrument, vermeld ik nog als leuke bijzonderheid.

IN DE STAD OP DE ZEVEN HEUVELEN

DOOR AD. SASSEN

ER zijn menschen, die het zeer onaangenaam vinden, op een buitenlandsche reis landgenooten te ontmoeten. Men kan, a priori, dezen lieden dit gevoel niet kwalijk nemen. Het ligt er maar aan, welke hun beweegredenen zijn. Er is bij voorbeeld een categorie reizigers, die om zeer snobistische redenen hun mede-vaderlanders uit den weg gaan. Dit zijn zij, die zich — het is zonderling, maar daarom niet minder waar — diep in hun hart schamen over het land van hun herkomst. Wanneer dezuiken in een stad als Parijs zijn, dan zullen zij b.v. iederen bus-conducteur oneindig veel charmanter, geestiger, beleefder en hulpvaardiger vinden dan welken der miljoenen Nederlanders ook. Dit klakkeloos bewonderen van het uitheemsche is ongeneeslijk en het loont niet de moeite hen van het ongelijk hunner vooringenomenheid te overtuigen. Want het feit, dat zij zoo zijn, bewijst, dat zij weinig of geen eigenlijk karakter hebben, en dan is het onbegonnen werk te bewijzen hoe dwaas hun dweepzucht is. ☞ Maar daar

DE TAPPERS OP TIMOR HANGEN HUN HELE HEBBEN EN HOUDEN AAN DEN LONTARPALM VOOR ZE MET HUN WERK BEGINNEN

is een andere categorie van reizigers, dien men allerm minst liefde tot hun land van herkomst kan ontzeggen. Ja, deze omstandigheid is juist oorzaak, dat zij, op sommige momenten van hun reis, tot iederen prijs hun Nederlandschap verborgen zouden willen houden. Dat gebeurt, wanneer zij het ongeluk hebben een troepje reizigers uit de Lage Landen te ontmoeten, die op een merkwaardige wijze de onaangename kanten van hun milieu van herkomst willen demonstreeren. Die bij voorbeeld een groot Zwitsers station verwisselen met een huiskamer in verjaarpertij-stemming en daarom hun terug-keerende vrienden uitgeleide doen met het drenzerig-vervelende: „adieu, wij móééten, ellekander gróóten, adieu, váárt wel, tohót wéééderzien.” Of ook wanneer een groepje Rome-reizigers in een willekeurig Romeinsch café, de hoofden verhit door zoeten Italiaanschen wijn, „de klok laten luiden”, ofwel, arm in arm, het tenminste nog eenigszins nationale „váren, varen, over die baren” in beeld brengen. ☼ Op zulke oogenblikken houdt men zich in den versten hoek van het lokaal schuil om niet voor medeschuldig aan dit merkwaardig soort potverteren te worden beschouwd. Men denke

beeld een bekend feit, dat de werken uit de school van Giotto vaak beter zijn dan van den meester-zelf. Wij waren stil blijven staan bij een verrassend schoon drieluik uit de school van Gentile de Fabriano. De hoofdtonen waarin het geschilderd was, waren blauw, wit en goud. De voorstelling hield een episode in uit het leven van den ten onzent evenzeer bekenden Sint Nicolaas. Zijn levensgeschiedenis verhaalt namelijk, dat er in de stad van zijn inwoning een vader leefde met drie huwbare dochters. Geen van haar kon hij een bruidschat geven. Den armen meisjes staat nu een leven vol van zedelijke en lichamelijke ellende te wachten. Sint Nicolaas, die toen, evenals nu, de wenschen der menschen gaarne vervulde, kwam ter hulp. Maar daar hij niet wilde weten, dat hij de schenker was, gooide hij 's nachts het geld voor de bruidschat naar binnen. ☼ Deze geschiedenis staat op de panelen simpel-weg verteld. Zoo roerend eenvoudig van voorstelling en uitbeelding als de vertelsels over Sint Nicolaas, die ons vroeger in de lange winteravonden,

die voorafgaan aan zijn feest, werden gedaan. ☼ Geboeid staan wij voor het paneel. Het is een verrukking voor de oogen en een weldaad het rustig te kunnen genieten. Maar deze weldaad is kort van duur. Er komt een school toeristen. Het gaat klos-klos over de marmeren museumvloeren. Jonge en oude Engelschen, het notitie-potlood tusschen de tanden geklemd, luisteren naar den uitleg van den gids, die bij het groote paneel van Giotto halt heeft gehouden. Hij brouwt daar: „Ladies en gentlemen, this is a masterpiece of Giotto, the best of the Italian painters”. Daarna wordt den bezoekers aangeraden in de volgende zalen goed op de ontwikkeling van het schilder-kunstig perspectiefacht te geven. En voort gaat het, vóórt voorbij de

DE BLADEREN VAN DEN LONTARPALM DIENEN OOK OM ER DEN KLANKBODEM VAN EEN VAN BAMBOE GEMAAKT TOKKELINSTRUMENT VAN TE VERVAARDIGEN

HET SAP WORDT IN AARDEN POTJES GESTORT, DIE OP EEN PRIMITIEVEN HAARD STAAN, GESTOOKT MET HOUT. ALDUS WORDT HET SUIKERHOUDENDE SAP INGEDIKT, ZO LANG, TOT NA EENIGEN TIJD STAAN DE SUIKER UITKRISTALLISEERT

„het” pronkstuk van de zaal, een groot werk van Giotto. Nu was dit paneel werkelijk niet het mooiste, noch het interessantste van de verzameling. Aan den wand hingen verschillende kleinere panelen en luiken, die inderdaad veel mooier en belangwekkender waren. Het is bijvoor-

voortbrengselen der Middeleeuwen, die een minder opvallende plaats hebben gekregen. ☼ Vele malen zijn wij getuige geweest van dezen tekst en uitleg, die telkens maar aanleiding van hetzelfde „master-piece of Giotto” en in dezelfde woorden werd

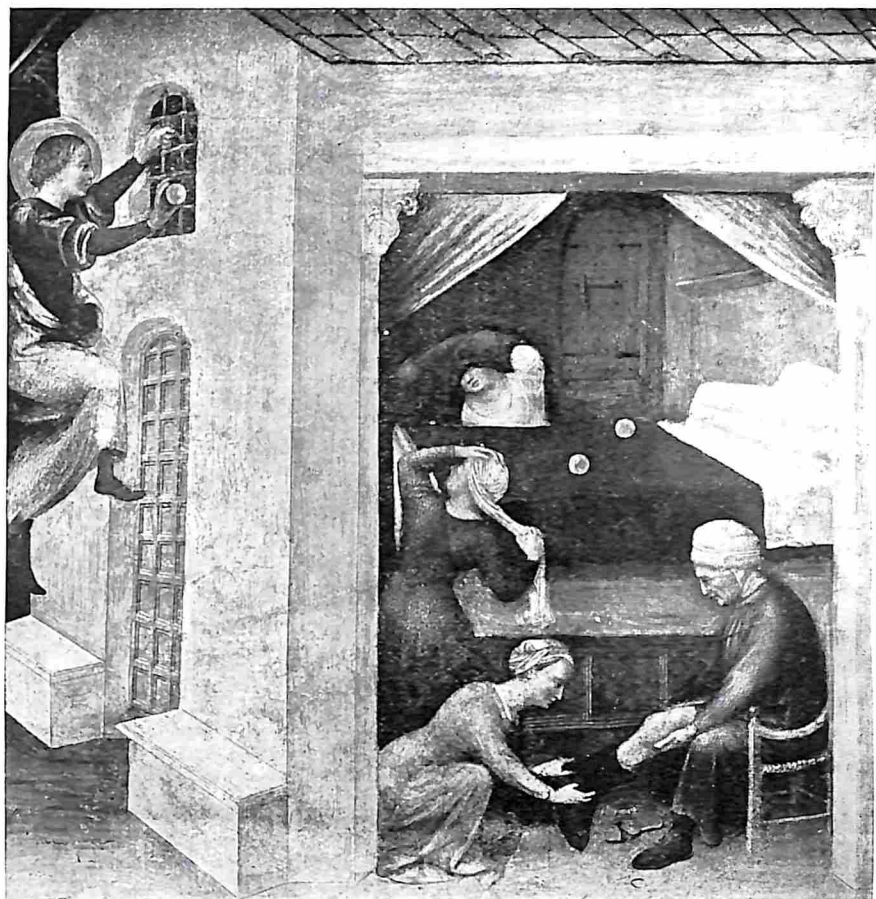
herhaald. Toen wij de zaal verlieten om ons naar de volgende te begeven, waren ons minstens vier escadrons toeristen voorbij gemarcheerd. ☼ Arme toeristen! Ik kan me voorstellen, dat het moeilijk anders gaat, wanneer men aan zoo velen tegelijk en in zoo weinig tijd de werken der meest befaamden — waarbij dan niet eens altijd de beste keuze is gedaan — wil laten zien. Maar zijn zij daarom minder beklagenswaard, wanneer zij gedwongen worden met zulke groote brokken tegelijk de historie der beeldende kunsten te moeten slikken? ☼ Het is hier in de Musea verboden zonder verlof te copieëren of te fotografeeren. Uiteraard worden hier veel copieën vervaardigd door allerlei schilders en schilderessen, die daarvan hun beroep hebben gemaakt. ☼ Zoo zagen wij in de Sixtijn'sche kapel, in de schaduw van het Jongste Gericht van den geweldenaar Michel Angelo, een kleinen grijzen schilder, die bezig was op verkleinde schaal een der figuren van het plafond na te schilderen. Hij gebruikte daarbij een verrekijker. Telkens richtte hij dit instrument op den profeet van zijn keuze en penseelde dan ijverig verder. ☼ Op de banken van de kapel zitten bezoekers met groote spiegels op hun schoot. Zij doen dit om niet voortdurend met het hoofd achterover naar het plafond te moeten staren. Zij buigen zich aandachtig over het spiegelglas, een scherp vergelijken bij de enorme, weidsche schepping van den reus Michel Angelo, om gedeelten van zijn werk op te kunnen vangen. Jammer genoeg is in deze dagen de helft van de hooge kapel gevuld met steigers, die dienstig zijn bij de restauratie van het plafond, hetgeen met de meest moderne middelen der huidige restauratie-techniek wordt volbracht.

DE DAGVAARDING

(Slot van bladz. 567)

WE moeten maken dat we wegkomen. Ze zal ons nog vermoorden", kreunde Bill en buiten: „Zag je die grijns van haar? Ze lachte ons nog uit ook. Heb je ooit zulke zenuwen gezien?" ☼ We doorzochten alles zoo goed we konden. Het huis had maar één verdieping. Bill liep er omheen en keek door alle vensters naar binnen. We inspecteerden schuur en stal en waren vrijwel zeker, dat Lutkins er niet was. Het was bijna tijd voor me om te maken dat ik den middagtrein haalde en Bill reed me naar het station. Onderweg naar het dorp maakte ik er me weinig druk over dat ik Lutkins niet gevonden had. Ik ging te zeer op in gedachten over Bill Magnuson. Ik dacht er zelfs over naar New Mullion terug te keeren om daar de advocatuur

te gaan uitoefenen. Zou ik, nu Bill zoo diep en echt menschelijk bleek, ook niet ophebben met den nog niet geëxploreerden Fritz Beinke en den Zweedschen barbiër en honderd andere eenvoudige, verstandige burens? Ik zag hier een gelukkig leven voor me. Ik was opgewonden als iemand die een schat gevonden heeft. ☼ Maar mocht ik niet veel over Lutkins denken. Het kantoor deed dit wel. Ik vond het den volgenden ochtend in hevige opwindung: het vonnis in het proces zou spoedig gewezen worden: ze moesten en zouden Lutkins hebben, ik was een idioot en een schande voor het kantoor. Dien morgen vond mijn schitterende carrière bijna een ontijdig einde. De Baas deed van alles, behalve me met zijn handen te lijf gaan en hij legde het er tamelijk dik op dat ik misschien beter polderjongen kon worden. Ik werd naar New Mullion teruggestuurd en nu zonden ze iemand met me mee, die Lutkins kende. Dat speet

SINT NICOLAAS WERPT GELDT VOOR EEN BRUIDSCHAT IN EEN HUIS, WAAR DRIE DOCHTERS ZIJN
(Middeleeuwsch paneel uit de School van Gentile de Fabriano)

me nogal, want nu zou ik niet heerlijk niets kunnen doen met Bill Magnuson. ☼ Toen de trein te New Mullion stilhield, stond Bill Magnuson op het perron, dicht bij zijn vrachtwagen. Het merkwaardige was echter, dat die oude draak, Lutkins' moeder, daar met hem stond te praten, en ze maakten geen ruzie, maar lachten. ☼ Van onzen coupé wees ik hem den meegezonden klerk en mompelde in mijn jeugdige heldenvereering: „Daar heb je nu een prachtkerel, een echte man!" ☼ „Heb je 'm gisteren hier gesproken?" vroeg de klerk. ☼ „Hij is den heelen dag bij me geweest". ☼ „Hielp hij je soms Oliver Lutkins te zoeken?" ☼ „Ja, hij heeft me flink geholpen!" ☼ „Dat zal wel! Hij is Lutkins zelf!" ☼ Maar wat me werkelijk kwetste, was, dat toen ik de dagvaarding beteekende, Lutkins en zijn moeder lachten alsof ik een aardig jongetje van een jaar of zeven was en vriendelijk bezorgd vroegen ze of ik niet naar het huis van een kennis wilde meegaan en een kop thee drinken. ☼ „Ik heb hun van je verteld en ze zijn gek om je te zien", zei Lutkins vroolijk. „Ze zijn zoowat de eenigen in het dorp, die je gisteren niet gezien hebben".

GAMBETTA, de Fransche ministerpresident, was door zijn vroeger leven gedwongen, nog al eens gemengd gezelschap te ontvangen, dat niet steeds naar den smaak der nieuwe vrienden was, die hij trachtte te winnen. Op zekeren dag nam aan een lunch bij hem een hooggeplaatst ingenieur deel, die bij het afscheid niet kon nalaten op te merken: „Ik dacht een oogeblik heusch, dat ik me in het hol van Ali Baba en de Veertig Roovers bevond". — Waarop Gambetta spijtig: „Ach, waren het er maar veertig!"